

Vergaderjaar 2007–2008

31 475

Huis voor democratie en rechtsstaat

Nr. 2

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 30 juni 2008

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties¹ heeft op 12 juni 2008 overleg gevoerd met minister Ter Horst van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over:

- **de brief van de minister d.d. 15 mei 2008 inzake Huis voor democratie en rechtsstaat (31 475, nr. 1).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Heijnen** (PvdA) complimenteert de minister en de gemeente Den Haag met de voortvarende aanpak van het plan voor het Huis voor democratie en rechtsstaat, dat in essentie bedoeld is voor de bevordering van het democratisch burgerschap onder jongeren en andere groepen die daar baat bij hebben. Een aantal punten acht hij belangrijk voor de voortgang. Ten eerste: kan de minister het visiedocument van Wim van der Weiden en Nel van Dijk openbaar maken? Wat is daar tegen? Ten tweede dienen de drie betrokken organisaties, te weten het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de gemeente Den Haag en de Tweede Kamer, kwartiermakers aan te stellen voor de ontwikkeling van het huis. Minstens één daarvan behoort affiniteit te hebben met jongeren, digitalisering en het denken in beelden. Ten derde moet een relatie met het onderwijs worden gelegd. Daartoe is het verstandig om de plannen aan te laten sluiten bij de ontwikkeling van het vak burgerschapsvorming door de Stichting Leerplanontwikkeling in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Ten vierde kan het presenteren en bestuderen van buitenlandse voorbeelden het draagvlak voor het huis versterken en het plan verder concretiseren. Ten vijfde dient er snel een definitieve vestigingsplaats voor het huis bepaald te worden. Nadat de kwartiermakers hun werk gedaan hebben, kan het Huis voor democratie en rechtsstaat verzelfstandigen. Van privatisering van deze door de overheid gefinancierde stichting kan geen sprake zijn, maar binnen die kaders zal de leiding wel in handen moeten liggen bij een «cultureel ondernemer», een ondernemend iemand met gevoel voor de vragen uit de doelgroepen en ervaring met het organiseren van evenementen.

¹ Samenstelling:

Leden: Van Beek (VVD), Van der Staaij (SGP), De Pater-van der Meer (CDA), Van Bochove (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Hessels (CDA), Gerkens (SP), Haverkamp (CDA), Leerdam (PvdA), voorzitter, De Krom (VVD), ondervoorzitter, Griffith (VVD), Boelhouwer (PvdA), Irrgang (SP), Kalma (PvdA), Schinkels-hoek (CDA), Van der Burg (VVD), Brinkman (PVV), Pechtold (D66), Van Raak (SP), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA), Leijten (SP), Heijnen (PvdA), Bilder (CDA) en Anker (ChristenUnie). Plv. leden: Teeven (VVD), Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), Smilde (CDA), Van Gent (GroenLinks), Knops (CDA), Polderman (SP), Spies (CDA), Wolbert (PvdA), Aptroot (VVD), Zijlstra (VVD), Vermeij (PvdA), Van Gerven (SP), Heerts (PvdA), Çörüz (CDA), Remkes (VVD), De Roon (PVV), Van der Ham (D66), Van Bommel (SP), Ouwehand (PvdD), Timmer (PvdA), De Wit (SP), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Van Haersma Buma (CDA) en Cramer (ChristenUnie).

Het ontwerp van het Huis voor democratie en rechtsstaat spreekt de heer **Schinkelshoek** (CDA) zeer aan. Dat het er uiteindelijk toch is gekomen, ziet hij als een doorbraak. Het ontwerp bevat elementen die het huis als platform voor kennismaking met de democratie tot een succes kunnen maken. Stap voor stap moet het uitgroeien tot een ware oefening in democratie. Democratie is immers iets dat moet worden geleerd en moet worden onderhouden. Dat geldt voor oud en jong, voor oude en voor nieuwe Nederlanders. Waarom wordt een bezoek aan het huis geen vast onderdeel van het inburgeringsprogramma? Ook iedere toekomstige kiezer zou voor zijn achttiende jaar een bezoek aan het huis moeten brengen. In de plannen mist hij nog dat het Huis voor democratie en rechtsstaat zou moeten uitgroeien tot een volwaardig debat- en discussiecentrum. De rol die het internationaal perscentrum Nieuwspoort hierin kan spelen, ziet hij graag nader uitgewerkt.

De heer Schinkelshoek bepleit om extra te investeren in verbreding van het draagvlak voor het huis. Voor het project is nu structureel 3,5 mln. per jaar uitgetrokken. Aanvankelijk was in de plannen sprake van een bedrag van 6 mln. à 7 mln. Hoe denkt de minister aan aanvullend budget te komen als het nu beschikbare te klein blijkt te zijn? Om het draagvlak voor het huis te verbreden, zouden het ministerie van BZK, het gemeentebestuur van Den Haag en de Tweede Kamer het tot een gezamenlijk project moeten maken. Daarbij is het aan de minister om per 1 oktober 2008 een organisatie tot stand te brengen waarin deze drie partijen zich kunnen vinden. Den Haag zou kortzichtig zijn als het niet meedoet aan een plan om de stad als het centrum van de democratie in Nederland neer te zetten. De Tweede Kamer – het échte huis van de democratie – kan een voortrekkersrol spelen bij opzet, uitwerking en uitbouw van de plannen voor het Huis voor democratie en rechtsstaat. Daartoe zou de minister de samenwerking met de Tweede Kamer dienen te verstevigen. Bijkomend voordeel voor de Kamer is dat door de komst van het huis het huidige capaciteitsprobleem bij het ontvangen van bezoekers wordt opgelost. Is de minister bereid om de Tweede Kamer een grote plek te geven in de realisering van dit project? De Tweede Kamer zou op haar beurt moeten overwegen om op langere termijn gelden op haar begroting vrij te maken. Hij kondigt aan, hierop terug te komen bij de behandeling van de Raming voor 2009.

De heer **Van Beek** (VVD) vindt dat minister in haar brief goed aangeeft waar het bij het Huis voor democratie en rechtsstaat om gaat. Daar komt bij dat het huis tegemoet komt aan de wens van de Kamer om meer bezoekers te kunnen ontvangen. Dit is nu niet mogelijk door het capaciteitsgebrek. Het is goed dat het kabinet het huis steunt, niet alleen in woorden maar ook financiële daden. Of de beschikbaar gestelde 3,5 mln. voldoende is, kan in deze fase nog niet worden bepaald. Ook verheugend is dat het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) de eerste stappen in de realisatie van het plan zet en dat de gemeente Den Haag een pand in de buurt van het Binnenhof heeft aangewezen als mogelijk onderkomen voor het huis. Meer dan een eerste aanzet kan dit overigens niet zijn, want als de plannen volledig worden uitgevoerd, is er meer nodig dan alleen een eerste etage in een pand.

De heer Van Beek vindt dat de drie belanghebbenden, de Kamer, de minister van BZK en de stad Den Haag een fatsoenlijk eisen- en wensenpakket moeten maken voor de definitieve realisering van het huis. Daaruit komen de uiteindelijke vormgeving, de totale kosten en de verdeling van de kosten over private en publieke partijen vervolgens vanzelf naar voren. Een groot risico voor de realisatie van de plannen is, dat een echte trekker ontbreekt. Daarom stelt ook hij voor om mensen uit de drie belanghebbende partijen vrij te maken en ook verantwoordelijk te maken voor de voortgang van het project. Een goede planning is noodzakelijk voor de voortgang van de uitvoering en om het plan in 2013 te kunnen realiseren.

De heer **Van Raak** (SP) wil weten waarom er een Huis voor democratie en rechtsstaat in Den Haag en een Huis van de geschiedenis in Arnhem komt, als doel en doelgroep van beide instellingen elkaar kennelijk overlappen, Hij had liever één instituut gezien; dat is goedkoper, efficiënter en aantrekkelijker. Waarom is niet gekozen voor één huis?

Het IPP doet veel goede suggesties om bezoekers kennis te laten maken met de ontwikkeling en de werking van de democratie. De heer Van Raak vreest echter voor het ontstaan van hobbyïsme zoals prijsuitreikingen, een publiekstijdschrift en een stemwijzer. Hij voorziet ook het ontstaan van een subsidiepot waarin veel organisaties willen graaien. Wie voert op dit moment de regie over de inhoud van het Huis voor democratie en rechtsstaat: het IPP of de drie belanghebbenden Kamer, gemeente Den Haag en ministerie van BZK? Hoe gaat de minister voorkomen dat het huis een subsidiebuidel wordt voor allerlei onsamenhangende initiatieven? Op dit punt is regie nodig. Voert de minister die of laat zij die over aan het IPP? Zijn er ook andere voorstellen voor het ontwikkelen van een Huis voor democratie en rechtsstaat? Nu lijkt het vooral een voortzetting van de initiatieven van het IPP. Dat is op zich niet verkeerd, maar voor de Kamer is dit niet inzichtelijk. Is de minister bereid inzicht te geven in het succes van projecten die straks onder het dak van het Huis voor democratie en rechtsstaat worden geplaatst? Om welke projecten gaat het en hoe kan de Kamer beoordelen of deze ontwikkeling juist en wenselijk is?

De heer Van Raak onderstreept dat democratie van iedereen is en dat een Huis voor democratie en rechtsstaat derhalve onafhankelijk dient te zijn. Hoe wordt die onafhankelijkheid verzekerd en hoe komt de inhoud tot stand? De minister laat de mogelijkheid van financiering door derden open. Kunnen personen, bedrijven of instellingen medefinancier van projecten worden? Daarin schuilt een gevaar, want het gezegde luidt niet voor niets: wie betaalt, bepaalt. Wie gaat de plannen uitwerken en hoe wordt de Kamer daarbij betrokken? Wat wordt de naam van het Huis voor democratie en rechtsstaat? De huidige naam vindt de heer Van Raak niet aantrekkelijk. Ten slotte bepleit hij om geen politicus als kwartiermaker aan te stellen.

Antwoord van de minister

De **minister** is blij met de steun van de drie partijen die betrokken zijn bij de realisering van het Huis voor democratie en rechtsstaat en met de structurele financiering van 3,5 mln. die is vrijgemaakt door de ministeries van Algemene Zaken, Justitie en Binnenlandse Zaken, waardoor een grote stap in de realisering kan worden gezet. Er was in eerdere instantie sprake van een benodigd bedrag van 6 mln., waarvan 1 mln. opgebracht zou worden door inkomsten. Er zou dan nog 5 mln. nodig zijn voor de exploitatie. Omdat het niet haalbaar bleek het hele bedrag van 5 mln. bij elkaar te brengen, zijn de ambities bijgesteld en is een besluit genomen op grond van de 3,5 mln. die wel beschikbaar kwam. Zij heeft er echter het volste vertrouwen in dat op termijn meer geld beschikbaar zal komen. In dit verband meldt zij dat de gemeente Den Haag een financiële bijdrage wil leveren voor de huisvesting van het huis. Ook zijn er departementen bereid om onderdelen die zij nu al financieren onder te brengen in het huis. Het budget daarvan mag toegevoegd worden aan de 3,5 mln. Zij bevestigt dat de partij die betaalt, ook bepaalt. In dat licht is zij nieuwsgierig naar het bedrag dat de Tweede Kamer gaat vrijmaken voor het Huis voor democratie en rechtsstaat. Ze hoopt wel dat een bijdrage van de Kamer niet betekent dat het budget waar zij ook verantwoordelijk voor is, wordt overschreden.

Voor de aansturing van het project zijn drie partijen genoemd: het ministerie van BZK, de Tweede Kamer en de gemeente Den Haag. Hoewel de minister het van groot belang vindt dat de Tweede Kamer betrokken wordt bij het project, plaatst zij een kanttekening bij deelname van een rol van

de Kamer als medeopdrachtgever in de stuurgroep. Zo'n rol laat zich niet verenigen met de controlerende taak van de Kamer. Er zijn twee mogelijke oplossingen: of de Kamer laat zich niet vertegenwoordigen in de stuurgroep of de Voorzitter van de Kamer neemt die plaats in. Deze laatste oplossing heeft haar voorkeur. De Voorzitter is weliswaar lid van de Kamer, maar staat toch wat verder af van de directe controle op het kabinet. De stuurgroep, die onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van BZK valt, stelt het programma van eisen op en maakt op die manier helder wat de bedoeling is van de drie partijen. Met het opstellen van het programma van eisen wordt voorkomen dat het huis een subsidiepot wordt en dat de projecten die onder het huis vallen, samenhang vertonen. Het IPP wordt als uitvoerende organisatie, werkend in opdracht van het ministerie van BZK, niet betrokken bij de stuurgroep. Gezien de ervaring die het IPP al heeft met de ontwikkeling van projecten als het onderhavige, onderhoudt het ministerie van BZK onderhoudt nauwe contacten met het instituut, maar dat betekent niet dat het instituut een monopoliepositie heeft en ook niet dat het een voorkeursbehandeling krijgt.

De minister onderschrijft dat het jammer is dat er naast een Nationaal Historisch Museum in Arnhem nu een apart Huis voor democratie en rechtsstaat in Den Haag komt. Echter, in de nu ontstane situatie ligt het niet meer voor de hand om de beide huizen te combineren. Iedereen is het erover eens dat het Huis voor democratie en rechtsstaat in de buurt van het «echte» huis voor democratie moet komen en dat is nu eenmaal in Den Haag. Zij is enthousiast over de tijdelijke huisvesting van het huis boven Café Brasserie Dudok tegenover het Binnenhof. Over de definitieve locatie is zij in overleg met de gemeente Den Haag. Zij gaat ervan uit dat Den Haag een enthousiaste trekker wordt waar het gaat om de huisvesting. In een brief van 5 juni jongstleden aan de minister schrijft de gemeente dat zij een locatie op het oog heeft op de hoek van het Spui en de Kalvermarkt. Deze locatie bevat meer vierkante meters dan nodig is. De overvloedige ruimte kan gebruikt worden door diverse partijen die zich bij haar hebben gemeld met activiteiten op hetzelfde gebied als het Huis voor democratie en rechtsstaat.

Uitgaande van het adagium «wie betaalt, bepaalt», is de naam van het Huis voor democratie en rechtsstaat bepaald in overleg met de departementen die een bijdrage leveren aan de financiering ervan. De minister gaat ervan uit dat de naam zo goed als vaststaat, maar zij is bereid om over andere namen na te denken.

De minister heeft geen bezwaar tegen openbaarmaking van het visiedocument van Wim van der Weiden en Nel van Dijk. Zij vindt het heel interessant om de zeer diverse buitenlandse voorbeelden van initiatieven als het onderhavige te analyseren en te bezien waarom sommige wel succesvol zijn en andere niet. Te zijner tijd wordt de Kamer hierover geïnformeerd. Nederlandse succesvolle projecten die relevant zijn voor het thema van het Huis voor democratie en rechtsstaat, moeten in het instituut kunnen worden ondergebracht. Een lijst van dergelijke projecten wordt aan de Kamer voorgelegd.

De minister betwijfelt of het aanstellen van drie kwartiermakers doelmatig is. Zij oppert om de drie partijen een profielschets van een kwartiermaker op te laten nemen in het programma van eisen. In oktober 2008 moet de profielschets gereed zijn. Ook moeten dan de namen van de voorzitter en de leden van de raad van toezicht bekend zijn. De kwartiermaker wordt in november, december geworven dan wel benoemd. Deze functionaris kan dan optreden namens de drie partijen. Dat deze functionaris affiniteit met jongeren dient te hebben, kan in het profiel worden opgenomen. Ook kunnen jongeren suggesties doen voor de inrichting van het Huis voor democratie en rechtsstaat op de jongerenconferentie van het Forum voor Democratische Ontwikkeling (FDO) in oktober 2008.

Het opnemen van een bezoek aan het huis in het inburgeringsprogramma

vindt de minister een interessante suggestie. Zij zegt toe, dit te bespreken met haar collega voor Wonen, Werken en Integratie (WWI). Wellicht kan een bezoek ook onderdeel vormen van de stages van leerlingen in het voortgezet onderwijs. De suggestie om het huis aan te laten sluiten bij de ontwikkeling van het vak burgerschapsvorming door de Stichting Leerplanontwikkeling wordt ook meegenomen bij de uitwerking van de plannen.

De minister hecht zeer aan de onafhankelijkheid van de stichting Huis voor democratie en rechtsstaat en wil het plan ervoor dan ook zo veel mogelijk buiten de partijpolitiek en het liefst ook buiten de nationale politiek houden. Zij vindt het belangrijk om een «cultureel entrepreneur» als leidinggevende aan te stellen die in staat is het huis «schwung» te geven zodat mensen het leuk en interessant vinden om het te bezoeken. Deze aanstelling acht zij niet in strijd met de onafhankelijkheid. In het bestuur van de onafhankelijke stichting moeten geen politici, bestuurders of ambtenaren zitten. Het huis wordt niet geprivatiseerd; het is een stichting die gesubsidieerd wordt door de overheid. Wel kunnen andere partijen geld geven, maar alleen binnen het kader van het op te stellen programma van eisen.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Heijnen** (PvdA) vindt de Voorzitter van de Kamer inderdaad de aangewezen persoon om de Kamer te vertegenwoordigen in de stuurgroep. Hij oppert om de nu door de gemeente Den Haag voorgestelde locatie te vergelijken met voor- en nadelen van andere proposities. Hoe wordt tegemoetgekomen aan de oplossing van het capaciteitstekort van de Tweede Kamer bij het ontvangen van bezoekers is hem nog niet helemaal duidelijk. Hij heeft er vertrouwen in dat op dit punt duidelijkheid zal ontstaan door de vertegenwoordiging van de Kamer in de stuurgroep. Waar het gaat om het opstellen van een profielschets maakt de heer Heijnen onderscheid tussen de kwartiermaker en de exploitant. De kwartiermaker is als het ware de «bouwpastoor»; degene die namens de drie partijen verantwoordelijk is tot het moment dat de eerste paal van het nieuwe gebouw geslagen wordt. Vanaf dat moment komt de directeur, de «cultureel entrepreneur», in beeld die gaat over de inrichting en vormgeving zoals die uit de programma-eisen voortvloeien. In zijn visie is daarom in de eerste fase een ander type functionaris nodig dan in de tweede.

De heer **Schinkelshoek** (CDA) vindt dat het Huis voor democratie en rechtsstaat naast het Nationaal Historisch Museum een belangrijke zelfstandige functie kan vervullen als instituut dat bezoekers kennis laat maken met de werking van parlement, democratie en rechtsstaat. Het is goed dat een bondgenootschap van de drie meest betrokken partijen zich maximaal inspant om dit ambitieuze project van de grond te tillen. Ook is het een prima gedachte om de Kamervoorzitter in de stuurgroep te laten plaatsnemen. Het door de gemeente Den Haag aangeboden pand op de hoek van de Kalvermarkt en het Spui biedt mogelijkheden voor het realiseren van verbindingen, al dan niet ondergronds, met de Kamer. Hierdoor zou het capaciteitsprobleem van de Kamer bij het ontvangen van groepen kunnen worden opgelost. Hij kan zich vinden in de door de minister geschetste praktische aanpak van het project en gaat ervan uit dat de kwestie van de financiën tussen minister en Kamer wel zal worden geregeld voor 2013, het jaar waarin het 200 jaar geleden is dat het Koninkrijk der Nederlanden ontstond.

De heer **Van Beek** (VVD) heeft geen moeite met het tot stand brengen van het Huis voor democratie en rechtsstaat naast het Nationaal Historisch Museum, juist omdat er tussen de vestigingsplaats van beide instituten een grote afstand ligt. Hij signaleert dat in de discussie over het Huis

voor democratie en rechtsstaat te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen zaken die gaan over het gebouw zelf (de hardware) en hetgeen in het gebouw zal gaan plaatsvinden (de software). Hij vindt een stuurgroep van de betrokken partijen een goed middel om de eisen van de drie organisaties in te kunnen brengen. Om de stuurgroep te voeden, zijn goede kwartiermakers nodig. Hij adviseert om in deze fase niet te snel getallen in omloop te brengen omdat die in het geheugen van buitenstaanders blijven hangen, waardoor het lijkt alsof er allerlei overschrijdingen op het project zijn als straks de echte cijfers naar buiten komen. De juiste volgorde is om eerst op papier te zetten wat de eisen worden en dan met meer kennis te kijken naar de kosten. Dat betekent niet dat er geen financiële grenzen zijn, maar dat realisatie van het project en de kosten ervan in goede verhouding tot elkaar moeten staan.

De heer **Van Raak** (SP) blijft erbij dat het beter was geweest als er één instituut tot stand was gekomen voor de nationale geschiedenis en voor de inbedding van democratie en rechtsstaat daarin. Ook blijft hij bij zijn bedenkingen tegen het plan van het IPP. Zijn er meer plannen in omloop en zo ja, waarom wordt dan speciaal dit plan gepresenteerd? Waarom maken de drie trekkende partijen niet eerst zelf een plan om vervolgens te bezien wie erbij betrokken wordt en hoeveel geld ervoor moet worden uitgetrokken? Als dat een goed plan is, mag het in zijn visie wat kosten en dan is volgens hem de Kamer ook best bereid hiervoor geld vrij te maken op de rijksbegroting. Hij ziet uit naar analyses van de buitenlandse voorbeelden en de lijst met projecten. Kan de minister beloven dat de kwartiermaker geen politicus wordt? Hij hecht bijzonder aan onafhankelijkheid van het huis. Een stichting is een goede organisatievorm, maar waarom dan toch externe financiers toelaten? Dit kan mogelijk problemen geven met de onafhankelijkheid. Waarom wordt het benodigde geld niet vrijgemaakt op de rijksbegroting? Ten slotte benadrukt hij dat gebruikte kwalificaties als «aantrekkelijk zijn voor jongeren», «creativiteit en cultureel entrepreneurschap», absoluut niet stroken met de voorgestelde naam.

De **minister** kan zich vinden in het verschil dat de heer Heijnen maakte tussen de kwartiermaker (de «bouwpastoor») en de «entrepreneur». In dit verband is het ook goed om onderscheid tussen «software» en «hardware» te maken. Het zou goed kunnen dat voor de «hardware» een aparte projectleider voor de bouw aangesteld moet worden. In de verwachting dat de financiën «zich wel zullen regelen» kan zij zich niet zonder meer vinden. De doelstellingen kunnen worden gerealiseerd binnen het bedrag van 3,5 mln., maar de ambities reiken verder. Daarvoor zullen partijen gezamenlijk meer geld bij elkaar moeten krijgen. Als dat niet lukt, blijft het project beperkt tot de nu geformuleerde doelstellingen. Zij heeft er vertrouwen in dat partijen er in onderling overleg in zullen slagen het totaalbedrag van 5 mln. op tafel te krijgen, zonder begrotingsoverschrijdingen te creëren. Zij onderschrijft dat genoemde bedragen gemakkelijk een eigen leven kunnen gaan leiden, maar geeft aan dat aan het bedrag van 3,5 mln. wel degelijk een raming, zij het nog een grove, ten grondslag ligt. Deze raming wordt in een volgend stadium verder verfijnd. Het plan van het IPP is bij de stukken meegestuurd om te voldoen aan de actieve informatieplicht van het kabinet tegenover de Kamer en om een beeld te geven van hoe het project uiteindelijk vorm zou kunnen krijgen. De opzet waarin partijen zelf een plan zouden moeten opstellen, onderschrijft zij niet. Partijen moeten een programma van eisen opstellen op grond waarvan een andere partij kan gaan uitvoeren. De belofte dat de kwartiermaker geen politicus is, doet de minister niet. Zij wil vrij zijn om eerst te bedenken wat voor persoon het moet zijn en vindt het te vroeg om hier een definitieve uitspraak over te doen. Dat het plan gereed zou moeten zijn in 2013, omdat het dan 200 jaar geleden zou zijn dat het Koninkrijk der Nederlanden werd opgericht, bestrijdt zij. Sowieso wenst zij

iets meer armslag bij de realisatie van de plannen, maar bovendien lag volgens haar het 200-jarig herdenkingsmoment in 1996. Toen was het 200 jaar geleden dat in de Bataafse Republiek een nationale vergadering werd gekozen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Leerdam

Adjunct-griffier van vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Hendrickx